

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยในยุคปัจจุบัน มีความจำเป็นต้องปรับให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามของบุคคลในสังคม และในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ จึงกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่นับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 4) แนวคิดของการศึกษาที่มีส่วนในการพัฒนาคนพัฒนาประเทศชาติ และนำสู่การสร้างคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้น สอดคล้องกับปราชญ์ด้านการศึกษา ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2542, หน้า 86 - 87) โดยทรงกล่าวว่า การศึกษาคือการพัฒนาคนพัฒนาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทศวรรษหน้า สิ่งที่ต้องพัฒนาคนมีหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องพัฒนาคนให้มีคุณธรรมกับความรู้ เพื่อให้อยู่ร่วมกันในสังคมนี้ได้ ไม่เอารัดเอาเปรียบ ปฏิบัติตนตามกฎหมาย มีวินัยในตนเอง ปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น ได้ มีความเข้าใจผู้อื่น สามารถจัดการความขัดแย้ง ในสังคมทุกระดับเพื่อสร้างสันติภาพให้ได้อย่างยั่งยืน

แต่ในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ อย่างมาก คุณธรรมจริยธรรมของคนในชาติเสื่อมลง ขาดวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เห็นประโยชน์ส่วนตนเป็นใหญ่ มีการคดโกง จำเป็นต้องพัฒนาคุณภาพของคนตามหลักการ “คุณธรรมนำความรู้” คนต้องมีคุณธรรมจึงจะนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้โดยไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อใคร และในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจทุนนิยม การแข่งขันแบบเสรี การเร่งรีบและการกระตุ้นในลักษณะบริโภคนิยมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้โครงสร้างทางสังคมอ่อนแอ ดันทุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมไทย ถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชน เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ ส่งผลให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมิ่นเหม่ต่อการปฏิบัติตนในทางเสื่อมเสีย ผิดศีลธรรม มีค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น

การมีส่วนร่วม ก่อสร้างสร้างความไว้วางใจในสังคม การนิยมนโยบายราคาแพง การเที่ยวกลางคืนตามสถานบันเทิง การใช้ความรุนแรง รวมทั้ง สิ่งร้ายจากสื่อที่ชักนำให้เด็กและเยาวชน มีนิสัยบริโภคนิยม ฟุ้งเฟ้อ อีกทั้งยังขาดการดูแลจากสังคมอย่างจริงจัง (ผกา สัตยธรรม, 2550, หน้า 322 - 324)

ปัญหาเหล่านี้เป็นหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งครู ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ต้องจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิต นำไปใช้ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ ตลอดจนนำไปสู่การมีทักษะชีวิตที่สร้างความสุข ความดีงาม ทำประโยชน์ให้แก่สังคม สถานศึกษาจึงต้องมีการจัดการความรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้ทุกคนร่วมกันสร้างความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้ความรู้ เพื่อทำให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นได้ ควรให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาหรือร่วมกันพัฒนา โดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู นักเรียน บุคลากรสนับสนุน ผู้ปกครอง ชุมชน ต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงาน ที่จะก่อให้เกิดองค์ความรู้ และเผยแพร่ความรู้ไปยังทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ดำเนินการกันมากในขณะนี้ คือการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในระบบโรงเรียน เนื่องจากบุคลากรในโรงเรียนเป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด และเด็กมีความไวต่อการปลูกฝังเยาวชนที่อยู่ในการศึกษาภาคบังคับเป็นวัยที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเพราะเป็นวัยที่ซึมซับสิ่งที่ดีงามได้ง่าย (มณฑา เมืองทรัพย์, 2541, หน้า 24)

ผู้วิจัยเป็นบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษา เห็นสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนไทย ซึ่งเป็นนักเรียนในโรงเรียนปริชาณูศาสน์ ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ให้เติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะที่ดีพร้อมในทุกๆ ด้าน และจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยทำงานในสถานศึกษานี้มาเป็นเวลา 13 ปี ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาเป็นอย่างดี ซึ่งประสบการณ์ต่างๆ ที่สถานศึกษาจะปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กได้ ต้องอาศัยแนวทางการพัฒนาที่ดี และกิจกรรมเหล่านี้ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดแทรกอยู่ในทุกเวลา ทุกโอกาส ทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และจากการศึกษาจากเอกสารงานวิจัย จะเห็นว่ามีหลายองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งด้านตัวนักเรียน ครอบครัว สถานศึกษา สภาพแวดล้อม ผู้วิจัยเห็นว่าองค์ประกอบเหล่านี้ สามารถที่จะพัฒนาได้ และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เด็กได้รับจากประสบการณ์ตรง จึงสนใจที่จะพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนปริชาณูศาสน์ 3 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม ด้านสังคม และด้านการเรียนรู้ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็น

แนวทางแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้นำมาพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อช่วยลดปัญหาที่จะเกิดกับนักเรียน สังคม และประเทศชาติในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างนวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปริชาณุศาสน์ จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อประเมินผลการใช้นวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปริชาณุศาสน์ จังหวัดชลบุรี

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมวินัยในตนเอง จิตสาธารณะ และการใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียน อันจะเป็นการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนต่อไป
2. ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ได้นวัตกรรมการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปริชาณุศาสน์ จังหวัดชลบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

ได้นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนปริชาณุศาสน์ อันจะเป็นประโยชน์แก่นักเรียน ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในการที่จะนำนวัตกรรมไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์มากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โรงเรียนปริชาณุศาสน์ ปีการศึกษา 2551 จำนวน 662 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ของโรงเรียนปริชาณุศาสน์ ปีการศึกษา 2551 จำนวน 243 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608 - 609)

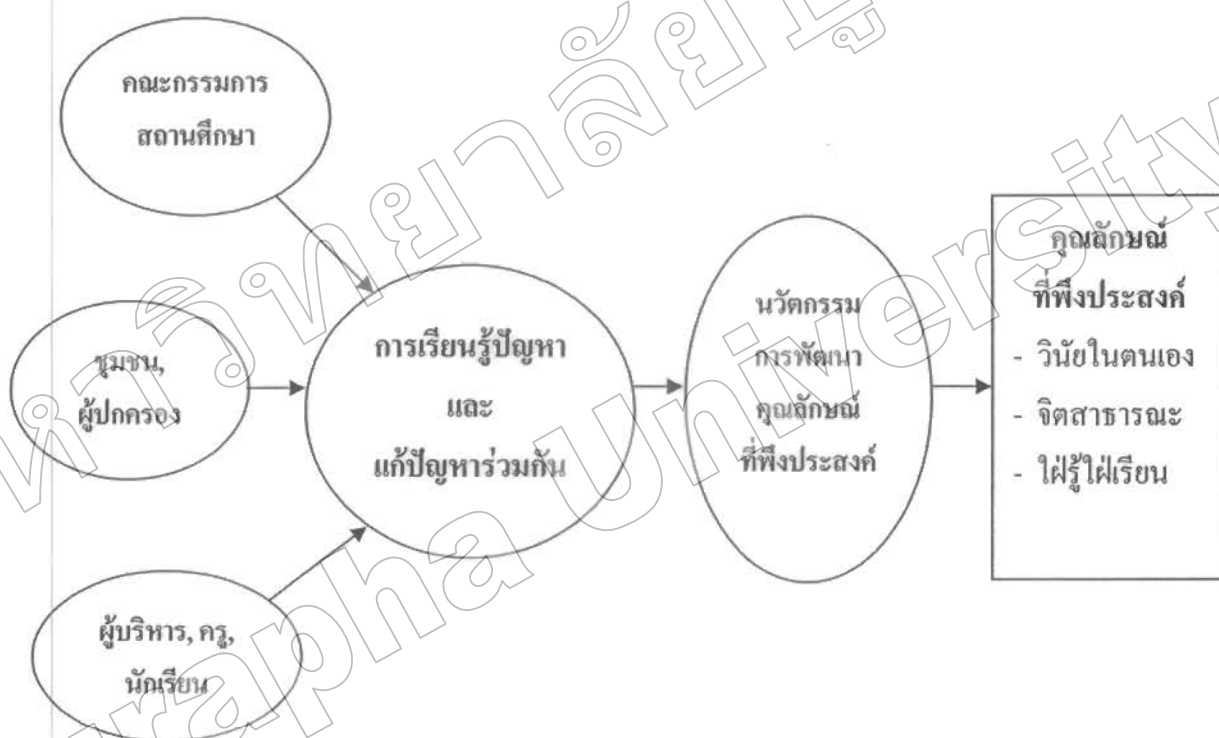
กรอบแนวคิดในการวิจัยและพัฒนา

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของ สุวิมล ว่องวานิช (2549) ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน ดังนี้

คุณลักษณะด้านคุณธรรม คือ วินัยในตนเอง

คุณลักษณะด้านสังคม คือ จิตสาธารณะ

คุณลักษณะด้านการเรียนรู้ คือ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

ภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนปริชาณศาสน์

นิยามศัพท์เฉพาะ

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง สภาพหรือสิ่งที่มีประจำในเด็กนักเรียนซึ่งแสดงถึงความแตกต่างของความเหมาะสม คีงาม ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้านดังนี้

คุณลักษณะด้านคุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่เป็นสภาพความดีงามในด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องการให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล

คุณลักษณะด้านสังคม หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าสังคม และการมีปฏิสัมพันธ์ กับผู้อื่น **คุณลักษณะด้านการเรียนรู้** หมายถึง คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหาความรู้ การทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ

เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำหรือข้อความที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถในการควบคุมหรือบังคับตนเอง ให้แสดงพฤติกรรมที่ตนมุ่งหวังและปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ของ โรงเรียน ครอบครัวและชุมชน

จิตสาธารณะ หมายถึง การเอาใจใส่และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสำนึกต่อสังคม และมีจิตสำนึกต่อสาธารณสมบัติ

ใฝ่รู้ใฝ่เรียน หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจที่แสดงถึงความปรารถนา ความอยากรู้อยากเห็น ความกระตือรือร้น ความสนใจ ความพอใจที่จะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งความรู้ด้านการเรียน ความรู้รอบตัวและนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้

นวัตกรรม หมายถึง รูปแบบ เทคนิคกระบวนการ กิจกรรม วิธีการฝึกอบรม ที่ใช้ในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์

นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หมายถึง การบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะเข้ากับเนื้อหาวิชา การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดกิจกรรมพิเศษที่โรงเรียนพัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้ พัฒนาตนเอง และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การบูรณาการกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะเข้ากับเนื้อหาวิชา หมายถึง การสอดแทรกการพัฒนาคุณลักษณะที่ดีเข้าไปในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระวิชา โดยเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้างพัฒนาให้เหมาะสม เป็นการบูรณาการการพัฒนาคุณลักษณะกับการจัดการเรียนรู้ปกติ

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่จัดนอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักสูตรหรือส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน และเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

การจัดกิจกรรมพิเศษ หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นครั้งคราว ตามวาระ ไม่ต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นจิตสำนึกในการพัฒนาตนเองของนักเรียน กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ครอบครัว สถาบันศาสนา หรือหน่วยงานต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

หมายถึง การศึกษาค้นคว้าที่มุ่งเน้นการแก้ปัญหาและการพัฒนา ให้ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยสนับสนุนให้ตัวแทนของชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ ศึกษา วิเคราะห์ถึงปัญหารวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหา ร่วมกันวางแผน พร้อมทั้งปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ

โรงเรียนปริษาสาสน์ หมายถึง โรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี เป็นโรงเรียนคาทอลิกประเภทสามัญศึกษา จัดการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ระดับปฐมวัย ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 บริหารจัดการโดยคณะสงฆ์ และนักบวชนิกายโรมันคาทอลิก